

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Ljubljana, 13. julija.

Klerikalna demagogija je ubita.

Leta in leta so klerikalci govorili o demokraciji in o samoupravnih pravicah ljudstva ter vodili borbo proti beografskemu hegemonizmu, plačkanju in proti izrodnomu policajstvu.

Nikdar nismo dajali ceno klerikalnim besedam. Vedeli smo, da le hinavsko zavijajo in potvarjajo svojo miselnost. Vedeli smo, da je klerikalcem načelno tuje svobodoljubje in pravica. Zanj so samo takrat, ko stojé daleč od oblasti in ko so gotovi, da ne bo treba besedi udeležiti v dejanjih. Ljudskih teženj si prisvoje za prakso le toliko, kolikor jim gredo v račun partije.

Klerikalci so bili avtonomisti toliko časa, da niso imeli prilike okoristiti se s centralizmom. Hegemonizem beografske čaršije so pobijali toliko časa, dokler se niso prerinili v njihovo družbo. Demokracija jim je bila priljubljen slogan, dokler niso dobili oblast nad glavno in možnost uganjati policijski teror najhujše vrste. Sedaj je vseh njihovih lepih in ljudskih načel konec, ko so steber in predstavnik režima, ki je njihov, a po vladanju točno tak, kakršen je bil še nedavno zanje absolutno nesprejemljiv.

Prav je, da tudi slovensko ljudstvo pričinja spoznavati klerikalce od prave strani. Absolutistična šusterščijska doba je že pozabljena in mlajša generacija je poznala klerikalce le od strani njihovih blagodnečnih agitacijskih parol. In v tem so bili mojstri, da so zmogli večino našega ljudstva, ki je šlo za klerikalci v dobri veri, da so najidealnejši zagovorniki ljudskih pravic. Sedaj prihaja korektura ljudskega mišljenja. Klerikalizem je razgaljen in vsakemu pametnemu človeku je jasno, da je še danes v klerikalni stranki živo šusterščijsanstvo in naj je tudi klerikalna nemoralna izbrala drugo vodstvo.

Ako bi klerikalci resno in dobro mislili o ljudstvu, ki ga zastopajo, bi že zdavnaj morali zapustiti beografsko cincarijo. Tako se je pa drže kot klop in stoje na čelu najogabnejše politične družbe.

Klerikalci svoje nečedne politike ne morejo braniti pred svojimi volilci. Da bi pa vsaj še za nekaj časa ohranili klerikalci zrahljane pozicije med narodom, uganjajo izumetničeno gonjo proti naprednemu časopisju z namenom, da odvrnejo interes ljudstva od katastrofalnih posledic neslovenske politike. Vsa njihova prizadevanja so pa brezuspešna. Politični zločini so preočividni, da bi jih bilo mogoče zakriti.

Posebno si bodo klerikalce zapomnili delavci in nameščenci. Polnih ust so klerikalci socializma, za čas svojega vladanja pa niso v socialnem pogledu prav ničesar storili. Izdali so nekaj zmedenih pravilnikov, ki so preje delavcem in nameščencem v škodo, kot v korist.

Klerikalci se boje volitev. Zavedajo se, da bi danes izgubili v Sloveniji za slučaj volitev najmanj polovico mandatorov.

Najvidnejši znak slabosti je vedno, kadar se boji stranka volitev. Kajti tisti, ki je pošteno delal, se nikdar ne straši stopiti pred ljudstvo.

Ako so klerikalci (kot trdijo v svojem časopisju) prepričani, da je opozicija zapravila ljudsko zaupanje, ker vodi boj proti Vukičević-Koroščevemu režimu, zakaj jo klerikalci ne poženejo v volitve, da ji odvzamejo vse mandate? Zakaj je ravno opozicija tista, ki hoče volitve, dočim se jih klerikalci branijo?

Klerikalizem je gnil in naj se črna gospoda še tako brani to priznati. Klerikalne vsegamogočnosti je konec.

20 letnica Narodno-strokovne zveze

Izvrševalni odbor Narodno-strokovne zveze in podružnica v Ljubljani sta že pričela z podrobnim delom za proslavo 20 letnice, ki se bo vršila v septembru. Na skupni seji so se izvolili trije odseki, ki imajo nalogo pripraviti vse potrebno za delegatsko zborovanje in kongres.

Podružnicam so se te dni razposlale okrožnice z vprašalnimi polami. Vse podružnice se je pozvalo, naj odgovorijo na vprašanja do 15. t. m., vendar pa se ta rok podaljša do 1. avgusta t. l. Zadnji čas za vrnitev vprašalne pošte je tedaj 1. avgust. Podružnični odbori naj se strogo držijo določenega termina in naj ne delajo vodstvu neprilik.

Podružnice naj takoj razvijejo najzvalnejšo agitacijo, da bo udeležba na proslavi kar največja. Vsi naši člani iz vseh krajev morajo vsaj 9. septembra v Ljubljano. Ta dan se bodo zbrali v Ljubljani predstavniki delavstva iz vseh delov naše države. Obljubljene so deputacije iz Srbije, Hrvatske, Dalmacije in Bosne. Kongresa se udeležijo tudi Čehoslovaki, in sicer pridejo zastopniki bratske Češkoslovenske Obce Delnicke (Češkoslovaška delavska zveza), ki je naši organizaciji najsorodnejša in smo zato z njo v stalnih bratskih stikih.

Vse naše tovariše in tovarišice vabimo na proslavo v Ljubljano in jih prosimo, naj ne pridejo sami, temveč naj pripeljejo seboj tudi družine in prijatelje.

SPORED PROSLAVE 20 LETNICE NSZ.

V soboto, dne 8. septembra se vrši točno ob 10. uri dopoldne v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani

Delegatsko zborovanje

z naslednjim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika,
2. poročilo veriifikacijskega odseka,
3. poročilo tajnika,
4. poročilo strokovnega tajnika,
5. poročilo blagajnika,
6. poročilo nadzorstva.
7. Volitev: a) Izvrševalnega odbora (predsednika, I. podpredsednika, I. tajnika in I. blagajnika), b) upravnega odbora, c) nadzorstva, d) odsekov.

8. Predlogi: a) upravnega odbora, b) razni.

9. Slučajnosti.

Popoldne bodo seje odsekov.

V nedeljo, dne 9. septembra točno ob 9. uri dopoldne se vrši v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani

KONGRES NARODNEGA DELAVSTVA

z naslednjim dnevnim redom:

1. Otvoritev kongresa.
2. Pozdravi gostov.
3. Zgodovina našega pokreta. Referent tov. Rudolf Juvan.
4. Socialna zakonodaja in socialna politika pri nas in drugod. Referent tov. dr. Joža Bohinjec.
5. Naša načela in cilji. Referent tov. Ivan Tavčar.
6. Resolucije.

Popoldne ogledovanje ljubljanskih industrijskih podjetij in velesejma.

PRIREDTVENA NAVODILA.

POLOVIČNA VOŽNJA. Vožnja bo iz vseh krajev države v Ljubljano in nazaj polovična. Udeležniki bodo dobili pri podružnicah ali v tajništvu v Ljubljani posebno izkaznico, s katero bodo imeli pravico do polovične vožnje.

PREHRANA. Za obede in večerje po najnižjih cenah in v solidnih gostilnah bo poskrbel poseben odsek.

PRENOČIŠČA. Odsek za stanovanja je že oskrbel večje število prav dobrih brezplačnih prenočišč. Prenočišča bodo na razpolago tudi po razlihi hotelih po ljudskih cenah. Kdor reflektira na brezplačno prenočišče ali hotelsko sobo, se ima javiti podružničnemu odboru ali pa tajništvu v Ljubljano.

PRIJAVE. Vse prijave glede udeležbe, prenočišč ali obedov je javiti podružnicam do najpozneje 25. t. m., ker morajo podružnice do 1. avgusta odposlati vprašalno polo. Direktno prijave pa sprejema tajništvo do najpozneje 1. septembra t. l. Prijave po tem roku pridejo v poštev le, v kolikor bo mogoče. Ne čakajte zadnjega dne!

PRAPORI. Podružnice, ki imajo svoje prapore, imajo prapore prinesiti seboj. V vprašalni poli je navesti, da se prapor prinese.

VABILA. Izvrševalni odbor je za kongres izdal prav lična vabila, katera bo te dni razposlal vsem podružnicam in društvom. Podružnice naj takoj po prejemu javijo, ako rabijo še kaj vabil. Vabila je takoj razdati in jih ni založiti. Odbori naj skrbijo, da bo vsak naš član zaznal za kongres. Skrbijo naj tudi, da se ga po možnosti vsak član udeleži.

Izvrševalni odbor bo v vsaki naslednji številki »Dela« izdal še podrobna navodila o proslavi. Članstvo naj pazno sledi navodilom in naj se po njih ravna. Na ta način bomo dosegli, da bo naša proslava potekla kar najlepše in najdostojnejše.

8. in 9. septembra vsi v Ljubljano na kongres!

Borba za delovni čas

Ankete pri velikih županih. — Delodajalci stavljajo skrajno reakcionarne zahteve. — Izvršilna naredba ne bo zadovoljila trgovskih in obrtniških uslužbencev.

Na podlagi pooblastila ministrske Uredbe o odpiranju in zapiranju obratovališč in o delovnem času pomožnega osebja so veliki župani zaslišali mnenje Delavske zbornice, Trgovske in obrtniške zbornice in občin. Poleg tega je ljubljanski in mariborski veliki župan sklical v Ljubljani in Celju anketo, na kateri so se predlogi zainteresiranih faktorjev še ustmeno obravnavali.

Takoj moramo ugotoviti, da se je razprava vršila le v okviru ministrske uredbe in da pri predlogih niso mogle priti v poštev zahteve uslužbencev trgovskih in obrtniških zastopnikov, ki bi šle preko določil ministrske uredbe. Ker je ministrska uredba v pogledu delovnega časa nesocialna in skrajno nezadnjaška, je bilo že v naprej gotovo, da zaključki anket za uslužbence ne bodo ugodni.

Ministrsko uredbu je izdalo sporazumno ministrstvo za socialno politiko in ministrstvo za trgovino in industrijo. Pričakovati je bilo, da bodo izvršilno naredbo izdali veliki župani tudi na podlagi sporazumnih predlogov svojih socialno političnih oddelkov in oddelkov za trgovino in industrijo. To se pa ni zgodilo. Velika župana ljubljanske in mariborske oblasti sta poverila sestavo izvršilne naredbe oddelku za trgovino in industrijo. Socialno-politični referenti niso sodelovali. Vemo, da so socialno-politični referenti pri velikih županih do malega ukinjeni. Navzlic temu smo pa upravičeno pričakovali, da veliki župani ne dajo izdelave izvršilne uredbe v roke izključno le oddelkom za trgovino in industrijo, kajti z ozirom na notorično znane odločilne zveze oddelkov za trgovino in industrijo z delodajalci ne moremo prisoditi tem oddelkom vpogleda v razmere in zahteve uslužbencev. Ako veliki župani niso imeli na razpolago socialno-političnih referentov, potem bi morali dati izdelavo izvršilne uredbe oddelku, ki je izven vpliva oddelkov za trgovino in industrijo, ki naj bi bil poklican samo k sodelovanju, ne pa k vodstvu priprav za izdelavo načrta izvršilne naredbe.

Zastopniki trgovcev in obrtnikov so predložili velikim županom kar najbolj nesocialne zahteve. Uslužbenci naj bi delali povsod po devet, oziroma deset ur in nedeljski počitek naj bi bil ukinjen. Izjeme so priznali delodajalci le za Ljubljano, Maribor in Kranj. Delodajalci so se poslužili skrajnih mej predpisov ministrske uredbe, ki daje možnost

najdaljšega delovnega časa. V taki atmosferi je bilo nemogoče priti do sporazuma in prav so napravili zastopniki delojemalcev, da so vse zahteve delodajalcev najodločneje zavrnili.

Opazili smo tudi na anketah, da so se zastopniki vlade izjavljali v tem smislu, kot da je po ministrski uredbi že točno ugotovljeno 8-, 9-, oziroma 10-urno delo po kategorijah obratov. Res je pa, da govori ministrska uredba o največ 8-, 9- in 10-urnem delu, torej da izraža maksimalni delovni čas predpostavljajoč možnost, tudi krajšega delovnega časa. To pogrešeno stališče zastopnikov velikih županov je le podkrepilo delodajalce, da so imeli še večji pogum staviti svoje pretirane zahteve.

Zastopnikom delojemalcev se je v Beogradu posrečilo, da je bilo v ministrsko uredbu vnešeno določilo, da ostane navzlic ostrejšim predpisom uredbe v veljavi krajši delovni čas povsod tam, kjer je bil že dosedaj v veljavi. To za uslužbence ugodno določilo so zastopniki velikih županov vse premalo upoštevali. Ako bi se upoštevale dejanske razmere v pogledu odpiranja in zapiranja obratovališč, bi moralo v marsikaterih krajih obveljati osemurno delo in popolni nedeljski počitek.

Popolni nedeljski počitek dosežejo le Ljubljana, Kranj, Trbovlje, Celje in celjska okolica in Maribor. Povsod drugod se bo ob nedeljah obratovalo po dve uri dopoldan. Niti izjem za obrti se ni priznalo, akoravno je znano, da počiva delo ob nedeljah z malenkostnimi izjemami v celi Sloveniji.

Specerije, delikatese, trgovine s kolonialnim in mešanim blagom bodo obratovale po devet in pol ter deset ur na dan. Ostali trgovski in obrtniški obrati bodo odprti po devet ur z izjemami za mesta, ki smo jih že imenovali. Tudi v obratih, kjer je že v ministrski naredbi predpisano osemurno delo, bi podjetniki radi imeli daljši delovni čas, kar pa niso mogli doseči, ker je po zakonu neutemeljeno.

Neupoštevana je ostala zahteva delavskih zastopnikov, da se izvede v pekovskih delavnicah nočni počitek. Nekateri oblasti na Hrvatskem so za pekovske delavnice priznale nočni počitek. V Sloveniji se nočnega počitka ni priznalo z izgovorom, da po zakonu veliki župani za tako odločitev niso pooblašteni. Mnenja smo, da ta izgovor ne drži. Ako so hrvatski veliki župani našli zakonito možnost, prepovedati nočno delo v pekovskih delavnicah, po-

tem bi to možnost lahko našli tudi go-spodje, ki odločujejo v Sloveniji. Posebno, če bi upoštevali, da je iz higijskih pogledov ukinitve nočnega dela v pek-kovskih delavnicah v interesu vseh konsumentov in prav čisto nič v škodo delodajalcev, ne obrti same, v veliko socialno in zdravstveno korist pa pek-kovskim pomočnikom.

Izrecno moramo ugotoviti, da so bili v svojih predlogih različni gremiji in obrtniške zadruge nepomirljive in v zahtevah o določitvi delovnega časa skrajno reakcionarne. Slepi in gluhi za vse argumente, so trdili svoje, uposte-vajoč samo glas tistih, ki vidijo samo svoj osebni profit in katerih obzorje ne sega preko domačega plota. Gremiji in zadruge hočejo, da zaposlujejo svoje uslužbenec od zore do noči in ne vodijo nobenega računa o tem, da je delovno silo mogoče izrabljati le do gotove meje in da je končno delavec in uslužbenec tudi človek, ki ima poleg dela še druge življenske potrebe in pravice do od-počitka. Gospodje pridobitniki zahteva-

jo, naj uslužbenec dela za majhno pla-čilo noč in dan in če pa že to ni mogoče, naj stoji v obratu, samo da prost ni.

V pridobitnih krogih se rado zabav-lja čez balkanske razmere. Moramo pa ugotoviti, da se ob priliki razprav o delovnem času v trgovskih in obrtni-skih obratih pridobitni krogi niso po-stavili na stališče zapada, ampak so v svojih zahtevah celo prekosili nazad-njaški — Balkan.

Boj za delovni čas v trgovskih in obrtniških obratih še ni končan. Name-ščenici in delavci morajo v organizacije, da v strnjeni fronti izvojujejo še vse to, kar se jim dosedaj ni posrečilo. Kar od-krito priznajmo; že sedaj bi se lahko več doseglo, če bi bile organizacije večje. Tako pa opažamo v vseh krajih (izvzemši večja mesta) med trgovskimi in obrtniški nameščenci popolno pa-sivnost. Tega mora biti konec. Drugače si moramo sami pripisati krivdo na ne-uspehih sicer naše postene in pravične borbe!

varovanju iz leta 1888. in k zakonu o starostnem in invalidnem zavarovanju iz leta 1906. s posebnim ozirom na po-trebe nameščencev. Strokovni svet je sedaj izdelal zakonski osnutek, po do-ločilih katerega so zavezani nameščen-skemu zavarovanju vsi duševni delavci brez razlike na starost, stan, državljan-stvo in višino dohodkov. Kot duševne delavce se smatra: urednike, tehnične in upravne nameščence, trgovske name-ščenice, delavce v prostih poklicih, pi-sarniške uradnike, trgovske potnike, vse v uradništvih in častnikarskih upravnih zaposleno osebje, delovodje, predelavce in druge osebe na podob-nih mestih. Nameščensko zavarovanje obsega zavarovanje za slučaj bolezni, materinstva, invalidnosti, starosti in

smrti. Zavarovanci se dele pri bolništem zavarovanju na 17 in pri pokojninskem zavarovanju na 11 plačilnih razredov. Prispevek za bolniško zavarovanje ne sme presegati 5 odst. dohodkov. Za-varovalne prispevke plačajo na polovi-co delodajalci in zavarovanci z izjemo, da mora za vajence plačati vse prispev-ke delodajalec. Sredstva za starostno zavarovanje se zbero iz povprečne premije, ki znaša od 9 do 10 odst. zava-rovanih prejemkov. Nosilci bolniškega zavarovanja so: 1. blagajne poklicnih organizacij in 2. okrožne blagajne. Za-varovanec, ki ni član blagajne poklicne organizacije, mora biti član okrožne blagajne. V upravi nameščenskega za-varovanja so na polovico zastopani na-meščenci in delodajalci.

Politično zidanje hiš

Oblastni stanov. zaklad. — Izključno. klerikalna uprava. — De-lavski interesi prezrti. — Najpotrebnejši kraji prezrti. — Porast nepotrebnih klerikalnih zadrug. — »Političen« zaklad.

Klerikalni oblastni odbor je izdal pravilnik zaklada za zgradbo malih stano-vanj. Oblastna skupščina je namreč sprejela uredbo o ustanovitvi zaklada, sedaj pa je treba urediti, kako se bo ta zaklad upravljal.

Klerikalci vzdržujejo svojo politično moč, katero jim je dala nevednost ljud-stva, z javnim denarjem. Denar je celo sveta vladar, zakaj bi ne bil tudi vladar poštenih slovenskih duš in naše kleri-kalne stranke. Imajo moč razpolagati z javnimi sredstvi, ki se dotekajo iz žepov klerikalcev in neklerikalcev, to-da koristi naj pa imajo samo klerikalci in oni, ki se pustijo z denarjem kupiti. To je splošno klerikalno načelo. Zato smo slutili, da tudi tega zaklada ni ro-dila klerikalna socialna miselnost, pač pa težnja, dobiti v roke sredstva, s ka-terimi se vzdržuje in širi politična moč. Ker motiv temu zakladu ni socialna težnja, ampak le politični interesi kleri-kalcev, je naravno, da zaklad ne bo ro-sil onega socialnega blagoslova, kate-rega bi moral.

Oblastni odbor je v svojem bistvu nesocialen. Saj je že pogosto v skup-ščini propadlo nebroj splošno koristnih socialnih predlogov in oblastni prora-čun je na socialnih postavkah suh ka-kor cerkvena miš. Zato se mora člo-vek vsake socialne akcije razveseliti. Stanovanjska beda pri nas je velika, zlasti v delavskih okrajih. Zato je ta zaklad velevažen, ako bo dobro uprav-ljan in ne bo služil političnim intere-som. Vse pa kaže, da bo tako. Kakor klerikalci zase zahtevajo vedno uve-ljavljanje načela zastopstva, manjšine, tako tega načela drugim ne priznavajo in hočejo povsod gospodariti le sami brez kontrole drugih, ki tudi davke pla-čajo. Posebno je uveljavljanje načela zastopstva manjšine važno in potrebno pri reševanju socialnih vprašanj.

Zaklad bo upravljal oblastni odbor, pridelen pa mu je poseben svet. Ob-lastni odbor ni sestavljen po načelu zastopstva manjšine, isto tako ne ta svet. Vse so si pridržali klerikalci sa-mi. In če poznamo klerikalno politično nestrpnost in bezobzirnost napram ma-gari socialno še tako potrebnemu poli-tičnemu nasprotniku, si moremo pred-stavljati, kdo bo podpora iz tega zakla-da deležen in po kakšnih načelih se bo zaklad upravljal. V svetovni ni Delav-ske zbornice, ni zastopnikov delavskih strokovnih organizacij, da bi ti poma-gali zaklad upravljal po velikih nače-lih socialne potrebe in pravičnosti. De-lavstvo je iz uprave zaklada izločeno. In če še poznamo razpoloženje oblast-nega odbora napram krščanskim socia-listom, moremo biti gotovi, da tudi ti v svetovni ne bodo zastopani ali pa kvečjemu z enim glasom. Stavbene zadruge imajo vse skupaj v upravi le dva zastopnika. Takoj bo torej zaklad izven vpliva delavstva, katero je po stanovanjski krizi najbolj prizadeto. Tu-di lokalni faktorji, ki razmere najbolj poznajo, so popolnoma prezrti.

Način pomoči pri zidanju malih sta-novanj je trojen: s prevzemom poro-štva za posojila, katera vzamejo inte-

resenti drugod, z neposrednim dovolje-vanjem posojil, s prispevanjem k ob-restim za posojila drugod v višini naj-več 3% posojila. Posojila, za katera prevzame zaklad poroštvo, morajo biti hipotekno zavarovana in ne smejo pre-segati 75% vstevne vrednosti nepre-mičnine in terjatev pred tem posojilom vključenih. Neposredno dovoljevanje posojil in poroštvo se priznava po ob-lastnem odboru na podlagi posebne prošnje s potrebnimi podatki in v vi-šini cenitvene vrednosti zgradbe. Po-sojilo se deloma izplača pred pričetkom zgradbe, deloma med zgradbo in en del po dovršeni zgradbi. Tam, kjer zaklad za posojilo le jamči, mora posojiloda-jalec prevzeti napram oblastnemu ob-бору gotove obveznosti. Da se more določiti znesek posojila, predvideva pravilnik večkratne cenitve nepremič-nine in se zato dovoljujejo začasna po-sojila in končna posojila, tako da pri-zadeti nikdar ne ve, koliko bo končno dobil. Stroške cenitve nosi prosilec, če se mu ne dovoli kreditna pomoč. To je pač zelo nesocialna določba! Kdo naj pa v naprej more presoditi, kje bo ob-lastni odbor našel »razlog«, da kredit odkloni. Tu so mogoče največje šikanje.

Kreditna pomoč se priznava: samo-upravnim korporacijam (občinam), ob-čekoristnim družbam kakor: stavbnim zadrugam, stavbnim društvom itd. ter uslužbenecem oblastne samouprave in njenih zavodov.

Ker zaklad razpolaga le z malenkost-nim zneskom in se še ta porazdeli na daljšo dobo let, bi bilo edino koristno, da bi zaklad služil onim krajem in slo-jem, kjer je potreba največja. Tako pa se bo pomoč razblinila brez efekta. Ne bo ne tu ne tam nič. Upliv bo igral od-ločilno besedo. Tudi ni mogoče stano-vanjsko kreditno pomoč za deželo, me-sta in delavske okraje po enotnem pra-vilniku organizirati, ker so razmere povsod bistveno drugačne. Tudi ta do-ločba kar v naprej pravi, da bo delav-stvo dobrot zaklada presneto malo de-ležno. Zakaj nimajo prednosti delavske občine, občine, kjer so zdravstvene pri-like radi stanovanjske krize obupne?

Zaklad je namenjen le za zgradbo malih stanovanj. Za mala stanovanja veljajo družinska stanovanja, v stav-benem oziru zasle ločena, če skupna ploskev sob, čumnat in kuhinje posa-meznega sanovanja ne presegajo 125 m², dalje spalne in stanovalne hiše za prenočevanje samskih oseb v skupnih spalnica. Semkaj se prištevajo tudi domovi za obrtniške vajence in druge mladostne delavce, dalje domovi za samce za bivanje v ločenih stanovanj-skih prostorih.

Zaklad ima v l. 1928 na razpolago 1 milijon Din, v l. 1929 in 1930 bo do-tacija znašala po 1,5 milj. Din, v l. 1931, 1932 in 1933 pa po 2 milijona Din — ali skupaj znaša predvidena dotacija za-klada Din 10 milijonov, ki se poveča z obrestmi. To je malenkostna svota po-sebno za tako dobo let. Zato je nujno potrebno, da se v stanovanjskem za-kladu, ki pa mora biti seveda pod ob-jektivno upravo, osredotočijo vsa za

Löwensteini

Dnevno časopisje je bilo pretekli te-de polno senzacionalnih vesti o nena-vadni smrti belgijskega multimilijonar-ja Löwensteina, ki je potoval na svojem letalu iz Londona v Bruselj in na dose-daj nepojasnjen način padel v morje. Ali je Löwenstein namenoma končal življenje, ali se mu je zgodila na vožnji te nesreča, za nas ni predmet razmotri-vanja. Ugotoviti hočemo le nekatere ti-pične podrobnosti iz kapitalističnega udejstvovanja petičnega Löwensteina.

Löwenstein je bil bankir, ki ni ničesar drugega delal, kot da je izrabljaj razne inflacijske in deflacijske priložnosti, na-kupil velike pakete vrednostnih papirjev in da je znal spraviti v svoj žep ogrom-ne borzne dobičke. Finančni svet sodi, da je Löwensteinovo premoženje vredno navzlic eventuelni likvidaciji 200 milijo-nov dolarjev.

Ves čas svojega življenja ni Löwen-stein prinesel ne enega novega momen-ta v produkcijo, ničesar ni novega ustva-rih in nikdar ni riskiral denarja, časa in dela, da ustanovi novo industrijo, ali da pobudo za novo delo. Svojo življensko nalogo je videl le v matematičnem eks-perimentiranju, ne da bi se zanimal, kaj se skriva za številkami. Akoravno ni vzeti te ugotovitve dobesedno, je goto-vo, da bi Löwenstein, ki je kupčeval z vrednostnimi papirji električne, oblačil-ne in železniške industrije, prav tako lahko manipuliral z montanskimi in pe-trolejskimi vrednotami, če bi smatral razmere za ugodne, da si prisvoji pre-moženja.

Nepojmljivo je, kako si more pridobi-ti tip velekapitalista — Löwenstein na produkcijskem trgu tako ogromen vpliv. Löwenstein, ki je samo računal in štel

denar, ki ni imel pojma o produkciji in ki ni bil drugega kot nazoren primer svetovnega vojnega dobičkarja.

Pri nas gotovo nimamo Löwenstei-nov velikega stila, vendar so pa gotovo tudi na našem gospodarskem trgu kapi-talistični izrodki, ki prav ničesar dru-gega ne delajo, kot da manipulirajo z vrednotami in z neproduktivnim delom kopičijo velika bogastva. Vsaj imamo imetnike industrijskih družb, ki o dotič-ni industriji nimajo niti najmanj strokov-nega znanja in vendar so lahko člani ravnateljstva in lahko pridobivajo sto-tisočake le za spretno hantiranje na in-dustrijskem in denarnem trgu.

Vsi ti so najogabnejši velekapitali-stični tipi in obenem najškodljivejši člani družbe. Prav ob primeru takih ve-lekapitalistov moramo priti do zahteve o podružabljenju velikih produkcijskih sredstev, kajti preko naše vesti ne mo-remo priznati, da bi kdo bogatel brez pozitivnega udejstvovanja.

Delavec in nameščenec, strokovni vodji delajo noč in dan ob potu svo-jega obraza za bogatelen zaslužek na procvitu podjetja. Dobiček od resnične-ga dela pa nimajo tisti, ki delajo, ampak oni, ki so si z manipuliranjem in špekulacijo znali pridobiti vpliv v vrhovnem vodstvu podjetja. Rodovi pridnih de-lovnihi moči izumirajo v pomanjkanju, da se nekateri izvoljenci lahko šopirijo v izobilju in bogastvu.

Ta neenakost boli in kriči do neba po izboljšanju in preureditvi družbe. Vspri-čo tej krivici nujno nastaja razredna borba, v kateri stoje na eni strani go-spodje velikih pravic za nedelo in hlap-ci velikega trpljenja in dela.

Socijalna politika

Mednarodna delavska organizacija. — Delavska zakonodaja Reforma zavarovanja nameščencev na Češkem.

Upravni odbor Mednarodnega urada dela je bil na novo izvoljen na vršči se 11. mednarodni konferenci dela. Upravni odbor je sestavljen tako, da ima 12 vladnih zastopnikov in po 6 za-stopnikov iz vrst delegatov delodajal-cev in delojemalcev zastopanih na kon-ferenci dela. Stalno zastopstvo v uprav-nem odboru Mednarodnega urada dela imajo: Nemčija, Francija, Anglija, Belgi-ja, Indija, Italija, Japonska in Kanada. Dalje so bili za tekoče upravno leto iz-voljeni zastopniki Španije, Švedske, Ar-gentinije in Poljske. Med zastopniki de-lodajalcev je bil izvoljen tudi zastopnik naše države. Že leta 1922. je bilo skle-njeno, da se zviša zastopstvo vlad na 16 članov in zastopstvo delodajalcev in delojemalcev vsakega na 8, tako da bi štel upravni odbor Mednarodnega ura-da dela ne kot sedaj 24, ampak 32 čla-nov. Sklep pa ni bil dosedaj izvedljiv, ker ga še ni ratificiralo dovoljno šte-vilo držav. — V novejši dobi je Portu-galska ratificirala washingtonsko kon-

vencijo o osemurniku in Finska konven-cijo o nočnem počitku v pekarnah.

Delavska zakonodaja. Na Poljskem je izšel zakon, ki ureja vprašanje o var-stvu izumov in tovarniških znamk. V zakonu je posebej določeno, da lahko delavec za izum, ki ga je napravil v obratu, kjer je zaposlen, prosi za pa-tent. Podjetnik dobi za izum, ki ga je napravil delavec v njegovem obratu — licenco. Seveda le proti primerni od-škodnini. S tem koristnim zakonom so delavci-izumitelji zavarovani, da za svoje delo niso prikrajšani in da od iz-umov nima dobiček le delodajalec, am-pak tudi tisti, ki ima največ zaslug za nove pridobitve na tehničnem polju.

Reforma zavarovanja nameščencev na Češkoslovaškem. Splošni socijalno zavarovalni sistem iz leta 1922. se ne razteza tudi na bolniškemu in starost-nemu zavarovanju zavezane duševne delavce. Pred leti je bil pooblaščen strokovni svet, da izdela spreminjeval-ne predloge k zakonu o bolniškem za-

pospešitev zgradb namenjena javna sredstva (npr. od borze dela itd.).

Klerikalne stavbene zadrage rastejo kakor gobe po dežju in to potrebne ter

nepotrebne. Zato in iz zgornjih razlogov se bojimo, da bo ta zaklad le pesek v oči.

Socijalna politika v obratih

V moderno gospodarstvo misleče glave je že davno prodrlo prepričanje, da je posamezno podjetje kakor celotno gospodarstvo mogoče krepko dvigniti k razvoju z intenzivnim socialno političnim udejstvovanjem, da je to udejstvovanje za podjetje prava življenska sila.

Inspektorica za delo žen ga Lemberger na Dunaju je opisala socialno politično delo v eni velikih angleških tvrdk za kakav in čokolado, tvrdke Cadbury Brothers Ltd v Bournville, Birmingham. To poročilo je skrajno zanimivo ne samo za delavstvo, da zna primerjati velika podjetja v svetu s socialno zakrknjenostjo in mešetarstvom naših podjetij, zanimivo pa je tudi za podjetja sama in sploh za voditelje naše gospodarske politike, da vidijo, da socialna politika ni samo iznajdba delavstva ampak tudi živa potreba podjetij samih — tam zmagaj v svetu, podjetij, katere vrag radi socialno-političnega skrbstva ne jemlje, nasprotno jih dviga k nezaslutnemu razvoju.

Iz poročila naj navedemo le nekaj najbistvenjših ugotovitev. Podjetje šteje nekaj nad 11.000 delavcev, toraj približno toliko, kakor pri nas TPD. Delavstvo stanuje v krasnih, zračnih in zdravih vilah, na razpolago ima obsežna šolska in klubska poslopja (na Angleškem se družabno in politično življenje razvija v klubih), mnogo bolnic in klinik. Na obsežnih travnikih so sportni prostori in razna zabavišča, obsežni parki z najrazkošnejšimi posebnostmi. To ogromno delo se je izvršilo seveda v teku dolgih let s tesnim sodelovanjem podjetja z delavci. Kako srečni bi bili mi, ako bi našim prilikam in razmeram odgovarjajoče imelo naše delavstvo vsaj kapljico tega. Na ta način je življenski nivo delavstva dvignjen znatno nad normalno. Podjetje hoče, da delavstvo iniciativno z raznimi svojimi specialnimi odbori dviga in izpopolnjuje te institucije.

Podjetje samo je park zase. Tovarniška poslopja so zračna in svetla, položena v sredo košatih dreves in rož, tako, da že okolica sama dviga dušo delavca in ga sproti krepki pri delu. Za zdravstvene naprave in za njih brezplačno delovanje skrbe stalni zdravniki in inženjerji. Jedro zdravstvenih naprav tvori poseben medicinski in zobotehniški oddelek. Zdravniško udejstvovanje pri posameznem delavcu prične s trenutkom, ko hoče vstopiti v delo v tovarni. Razume se, da ima tovarna nebroj okrevališč za rekonvalescente po raznih težkih boleznih. Posebno pozornost posveča podjetje tuberkulozno obolelim delavcem. Širokopotezno je organizirano skrbstvo za preprečevanje nezgod. To ima za posledico, da je število ne-

zgod težjega značaja prav malenkostno. V letnem podprečju komaj 8 nezgod med moškimi in 3 med ženskami. V takem podjetju je naravno, da obremenitev iz naslova nezgodnega zavarovanja ne more biti velika. Manj težkih, pa vendarle še resnih nezgod je tekom leta med moškim delavstvom 12, med ženskimi 9. Pri 11.000 delavcih to ni prav nič, zlasti, ako primerjamo strašne številke nezgod v naših podjetjih. Tako je mogoče, da podjetje k nezgodnim rentam, priznanim delavcem po nezgodnih zavarovalnicah, priznava posebne dodatke, kateri rento dvignejo za 90 odstotkov!

Obsežni sportni in klubski prostori so opremljeni z najmodernejšim orodjem. Za vzdrževanje vrtov in parkov se vporablja nad 70 vrtnarjev.

Vsi delavci dobivajo plačane dopuste in podjetje skrbi za primerno izrabo teh dopustov. Organizira posebne izletne vlake v najoddaljenejša kraja. Otroci preživljajo s stariši počitnice v posebnih domovih.

Pri izobrazbi delavstva podjetje uveljavlja načelo, da je množico delavstva treba dvigniti na visoko kulturno stopnjo. Vodstvo celotnega izobraževanja delavstva je pripiščeno posebni prosvetni organizaciji z raznimi specialnimi odseki. Posebna pozornost je posvečena mladini, zlasti oni, ki se pripravljajo, da stopi v tovarniško delo. Ti dobi mlad človek popoln vpogled ne samo v tehnično stran svojega dela, ampak tudi v vse socialno politične naprave in potrebe v podjetju. Kino igra zelo veliko vlogo. Poročevalka pravi, da je organizacija prosvetnega dela med delavstvom nekaj veličastnega in edinstvenega. Podjetje vzdržuje posebno tečaj za višjo izobrazbo, odvarja razne počitniške šole itd. Posebno nadarjenim, ki so določeni za visokošolski študij, se študij omogoči s štipendijami. Z raznimi drugimi štipendijami je delavstvu omogočeno, da se izobraži na vseh poljih.

Delovne pavze v nočnem delu izpolnijo skioptične slike.

Da je stanovanjska politika na višku, je razumljivo. Angleška zakonodaja in uprava je že zdavnaj izločila stanovanjske probleme iz območja izključnega privatnega prava. Politiki, inženjerji, zdravniki, vsi se trudijo, narediti iz stanovanj božje kraljestvo na zemlji.

Imenovano podjetje se je dvignilo k najsmelejšim poskusom, ki so sploh mogoči, da se v velikih mestih zadovoljivo reši stanovanjsko vprašanje za delavstvo.

Kedaj bodo pri nas zažareli prvi žarki takega razumevanja za potrebe delavstva?

boljše dela) že za časa trajanja delovnega razmerja, ga delodajalec iz tega zakonitega razloga ne more takoj odpustiti, pač pa ima možnost, da se sklicuje na drug zakoniti razlog, ki govori o izgubljenem zaupanju, t. i. ako je delavec zagrešil tako dejanje, da mu vsled tega delodajalec ne more več zaupati.

Prvi zakoniti razlog za takojšnji odpust govori tudi o tem, ako je delavec pri sklepanju pogodbe zamolčal še pravno obstoječo kako drugo delovno razmerje. To zakonito določilo hoče seveda ščititi delodajalce. Judikatura jih naravnost sili, da se tega zakonitega razloga v praksi poslužujejo. Ako namreč delodajalec sprejme v delo delavca, kateri svojega prejšnjega razmerja ni pravilno razrešil (da je kratkoma šel brez odpovedi itd.), mora prejšnjemu delodajalcu skupno z delavcem povrniti vso vsled nepravilne razrešitve delovnega razmerja nastalo škodo. Ta škoda more biti v mnogih slučajih zelo znatna. V interesu delavcev torej je, da pred nastopom novega službenega razmerja svoje prejšnje delovno razmerje na pravilen in zakonit način razrešijo. Protipredpisna razrešitev delovnega razmerja je kršitev pogodbe in vsaka kršitev pogodbe ima za posledico povrnitev nastale škode. Zakoni in judikatura delajo za tako škodo solidarno odgovorna delavca in delodajalca. Seveda je delodajalec le takrat in šele od takrat soodgovoren za omejeno škodo, ako mu je bilo znano, da njegov delavec prejšnjega delovnega razmerja ni na pravilen način razrešil in ga kljub temu obdrži ali sprejme v svojo službo. Delodajalec ima zakoniti razlog za takojšen odpust tudi še takrat, ako je prejšnje delovno razmerje že prestalo in je delodajalec šele sedaj zaznal, da je isto ob sklenitvi nove pogodbe še obstajalo.

Drugi zakoniti razlog za takojšen odpust je dejstvo, da delavec pokaže, da ni sposoben redno opravljati pogojeno delo, bodisi vsled telesnih napak (bolezni), bodisi vsled nezadostne izobrazbe (izurjenosti). Razume se, da more delodajalec ta razlog uveljaviti le takrat, ako mu ta dejstva ob sklepanju pogodbe niso bila znana ali mu pri običajni pozornosti in previdnosti niso mogla biti znana, t. j. ako je delavec svoje napake in svojo nesposobnost previdno prikrival in je s tem delodajalca zavedel v zmotu. Ako pa je delodajalcu ta nesposobnost bila znana ali bi mu pri primerni previdnosti mogla biti znana, ne sme delavca takoj odpustiti, ampak le na v zakonu ali v pogodbi predviden način. Razume se, da se mora delodajalec pravice takojšnjega odpusta poslužiti takoj, ko je ugotovil nesposobnost. Ako odlaša, to pravico izgubi. V slučaju, da je bila dogovorjena poskusna doba in je po njej že nastopilo redno službeno razmerje, delodajalec nima več te pravice, ker je imel možnost in dolžnost, da je delavčovo sposobnost med poskusno dobo preizkusil in ugotovil.

Zakon ne daje razlage, kedaj je delavec nesposoben upravljati pogojeno delo. Zato morejo biti merodajni le splošni pojmi in splošna praksa v življenju. O nesposobnosti ni mogoče govoriti, ako delavec tupatam kako delo skazi ali pa ne opravi tako, kakor se to normalno od delavca pri takem delu pričakuje in more pričakovati. Posebne pretirane želje in zahteve delodajalca ne morejo ustvariti nesposobnosti delavca. Ako delodajalec svojemu delavcu predokazuje drugo ali tudi drugo kakor v pogodbi določeno delo, in se delavec za to drugo delo izkaže nesposobnim, ne more delodajalec tega vzeti za povod k takojšnjemu odpustu.

Važen razlog za takojšen odpust je delavčovo udajanje v pijančevanje. Že iz besedila zakona je razvidno, da mora biti to dalj časa trajajoče dejanje takenarave, da je pijančevanje delavcev prešlo v kri in meso. Seveda more pijančevanje povzročiti nastoj drugih zakonitih razlogov. Zakon govori o tem, da mora biti delavec pogosto opominjan in da so toraj vsi opomini ostali brezuspešni. Pojem pijančevanja in pojem opominjanja je zelo širok. Eden ga razlaga bolj drugi manj strogo, eden smatra za opomin vsako se tako rahlo posvarjenje, drugi hoče, da je opomin posebno oster in povdarjen. Izid tožb bi bil v takih primerih zelo negotov.

Kot četrto točko razlogov za takojšen odpust naveda zakon taka dejanja delavca, ki mu vzamejo zaupanje in ga označijo kot nezanesljivo osebo. To so predvsem kaznjiva dejanja storjena iz koristoljublja (tatvina, goljufija, ponesverba itd.). Zakon sicer govori o »kaznjivem«
dejanju. Vendar je sodna praksa taka, da ni treba, da bi bilo dejanje po kazenskem zakonu že kaznovano in da je bil delavec že obsojen ali da je celo že kazen prestal. Zadošča že samo dejstvo zagrešitve takega dejanja. Ako pa delodajalec samo sumi, da je delavec zagrešil kako tako dejanje, nima pravice za takojšen odpust. Iz tega sledi, da je moral delavec biti pri dejanju samem zasačen, ali da so podani močni neizpodbitni dokazi. Delodajalec ne izgubi pravice za takojšen odpust, ako je opustil kazensko ovadbo ali ni zahteval povrnitve škode. Razume se, da zakon misli le na taka kaznjiva dejanja, ki so se izvršila za časa trajanja delovnega razmerja. Kaznjiva dejanja pred nastopom delovnega razmerja, za katera je delavec že kazen prestal, ne opravičujejo delodajalca k takojšnjemu odpustu — ako mu je delavec na stavljena vprašanja ta dejstva priznal, ako pa jih je na vprašanja zamolčal, more biti tudi radi takih kaznivih dejanj delavno razmerje razrešeno.

Judikatura je v pogledu ugotovitve, kedaj je delavec zgubil zaupanje in more radi tega biti takoj odpuščen, zelo obširna in se nanaša na najrazličnejše primere. Npr. ako delavec v tovarni ali delavnici dele zase ali za tretjo osebo, ako kljub opozorilu čisti stroje v tekočem stanju, ako navaja napačne akordne storitve itd.

Pojasnila k razlogom za takojšno razrešitev delovnega razmerja

Pravilne in nepravilne ter ponarejene listine. — Povrnitev škode vsled obstoja dveh delovnih razmerij. — Kaj je nesposobnega. — Kaj so kaznjiva dejanja.

Rekli smo, da delodajalec opravičuje k takojšnji razrešitvi delovnega razmerja dejstvo, ako je delavec delodajalca s predložitvijo napačnih ali nepravilnih podatkov spravil v zmotu, ako mu je predložil ponarejeno delavsko knjižico ali spričevalo.

Nepravilne ali napačne listine (domovinski list, učno spričevalo itd.) so one, katere so že od prvega početka nepravilne, ker niso bile izdane od pristojnih oseb ali uradov, tako da jih je bodisi izstavila tretja neupravičena oseba ali pa, da jih je izstavil delavec sam (napíše sam spričevalo, vzame nekje neupravičeno primerno štampiljko). Ponarejene listine so one, ki so sicer originalne in pravilne, toda so bile pozne-

je z raznimi nedopustnimi podatki izpopolnjene ali je bilo na njih kaj bistvenega črtano. Naravno je, da je delavec s svojim dejanjem moral imeti namen spraviti delodajalca v zmotu v hotelu, da od delodajalca nekaj doseže, kar bi pri predložitvi pravilnih listin najbrže ne dosegel. Ako pa delavec ni vedel ali ni mogel vedeti, da so listine napačne ali ponarejene, je naravno, da delodajalec napram njemu ne more uveljaviti pravice takojšnjega odpusta. Zavajanje v zmotu se mora vršiti ob priliki sklepanja pogodbe. Ako bi se to zgodilo pozneje (npr. da delavec predloži napačno ali ponarejeno spričevalo o dokončanem posebnem tečaju v namenu, da bi dosegel boljše plačo ali

Narodno-strokovna zveza

Iz tajništva. Iz vseh krajev Slovenije nam prihajajo poročila, da je narodno zavedno delavstvo z veseljem pozdravilo sklep Narodno strokovne zveze, da priredi v Ljubljani kongres narodnega delavstva. Povsod se pripravljajo, da pohite v septembru v Ljubljano na veliko manifestacijo vsega narodnega delavstva. Tudi v Srbiji in v bratski Hrvaški se delavstvo pripravlja, da obišče o priliki kongresa svoje brate v Sloveniji. Tem bratom moramo pokazati, da je naš pokret zdrav s tem, da se mnogoštevilno udeležimo kongresa v Ljubljani. Bratje z dalnjega severa so nam že o priliki njihovega kongresa obljubili, da nas posetijo o naši 20letnici. Tudi tem bratom moramo pokazati moč in pohitimo zato 9. septembra vsi v Ljubljano.

Vsem podružnicam. Po dolgem križpotu in neštetihi urgenceh smo vendar prejeli potrjena centralna pravila. Podružnice, ki še niso vložile podružničnih

pravil, naj jih takoj vložijo in se sklicujejo pri tem na centralna pravila z dne 3. marca 1928. pod številko U. br. 8825. V tiskanih podružničnih pravilih je v prvem odstavku napisati gornjo številko in datum. Ako podružnice nimajo tiskanih pravil, naj se obrnejo na tajništvo, kjer jih lahko dobijo.

Poziv podružnicam. Tajništvo je že parkrat naprosilo vse odbore podružnic, naj mu pošljejo mezdne listke delavstva iz posameznih tovarn, katere bo rabilo za statistiko, ki jo sestavlja Delavska zbornica. Nekatere podružnice so takoj ugodile prošnji in listke poslale, nekatere se pa za to ne zmenijo. Ker so se radi te zahteve v nekaterih krajih delavci razburili, češ, zahtevajo listke, da nam bodo zvišali doklade za Delavsko zbornico, poverimo vsem takim, da je taka bojazen neosnovana. Take govorice širijo gotovo agenti podjetja, ki bi radi videli, da postane delavstvo nezaupno do svoje edine zastopnice. Ne nasedajte takim govoricam in

storite svojo dolžnost ter nam plačilne listke pošljite.

Podružničnim blaginikom. Kongres je pred durmi. Zahteval bo veliko izrednih izdatkov, za katera moramo najti kritje. Že večkrat sem prosil in rotil tovariše podružnične blaginike, naj mi olajšajo težko odgovornost, ki jo imam napram organizaciji s tem, da mi v redu in redno obračunavajo članarino. Vse nič ne pomaga. Nekateri so se postavili na komodno stališče, da ni potreba pošiljati članarine. Na delegatskem zborovanju bom brez ozira nastopil proti vsem odborom in blaginikom podružnic, ki ne izvršujejo svojih dolžnosti v redu. Vsakega bom imenoma navedel, da bodo člani videli, kje leži krivda, če ne gre vse tako kot bi moralo iti. Jaz čudežev ne morem delati. Ker je še čas, da nekateri popravite svoje postopanje, zadnjič opominjam vse zamudnike in jih prosim, naj mi takoj in brez odloga pošljejo zaostalo članarino in naj odslej redno obračunavajo. — **Blaginik.**

Odsek za prehrano. Odsek za prehrano za čas kongresa ima svojo sejo v torek, dne 17. t. m. točno ob 6. uri zvečer v tajništvo. Tovariši, ki so v odseku, naj smatrajo to za vabilo in naj pridejo sigurno in točno.

† Franc Dremel. Iz Zidanega mosta smo dobili tužno vest, da je tamkaj umrl naš dolgoletni član tovariš Franc Dremel. Pokojnik je bil 54 let star in je delal dolgo časa v tamkajšnji cementni tovarni. Dolgo vrsto let je bil član naše podružnice, kjer se je pridno udeleževal. Zapuščena žena in male otročičke. Zvestemu tovarišu ohranimo blag spomin, preostali pa izrekamo naše tovariško sožalje.

Litija. Razburjenje, ki je pri nas nastalo vsled tega, ker je vodstvo predilnice izdalo razglas, s katerim je odvzelo delavstvu stare pravice, se je nekoliko poglobilo, ker je Narodno strokovna zveza takoj podvzela vse potrebne korake, da ne ostane pri sklepu podjetja. Na delavskem sestanku, na katerem je poročal strokovni tajnik tov. Kravos, se je žigosalo postopanje podjetja in predsednika zaupnikov, ki je s svojim činom zgubil vse zaupanje delavstva. Soglasno se je sklenilo pozvati predsednika zaupnikov k odstopu in podjetje k preklicu izdanega razglaša. Predsednik zaupnikov je sam uvidel, da ni storil prav in je s pismeno izjavo odložil mesto predsednika in zaupnika. Na seji, ki se je vršila v Ljubljani, so si zaupniki izvolili novo predsedstvo in sicer za predsednika tov. Pavla Muzgo, za njegovega namestnika pa tov. Franca Podlipnika. Zaupniški zbor je takoj zaprosil podjetje za skupno sejo, na kateri se bo rešilo sporno vprašanje, ki je delavstvo tako razburilo. Seja, ki je bila že določena, se je vsled bolezni ravnatelja predilnice odložila. K temu moramo podariti sledeče: čin ravnateljstva predilnice je protizakonit, ker grede delavcu po zakonu one odškodnine, za katere se mora danes delavec boriti. Ta boj je delavstvo vodilo že pred leti in je prišlo tako daleč, da je moralo svoje pravice, čeravno so mu po zakonu zaščitene, zaščititi tudi v posebni kolektivni pogodbi, ki je še veljavna, ker jo nobena sklepajočih strank ni odpovedala. In te kolektivne pogodbe se mora podjetje držati, če že noče vpoštevati zakonske določbe. Delavstvo vztraja prej ko slej na svojih pravicah in si jih ne bo dalo zlepa odvzeti. Delavstvo predilnice v Litiji pa naj bo čuječe. O prilikah napadov s strani podjetja spozna svoje prijatelje. V tem sporu se ni nobeden zmenil za delavstvo in je bila zopet le Narodno strokovna zveza ona, ki je prva prišlo k delavstvu na pomoč in se zavzela za njegove pravice. Če hoče delavstvo uspešno zaščititi svoje pravice, naj se oklene Narodno strokovne zveze, ki je že parkrat ravno v Litiji pokazala, da zna neustrašeno braniti delavske interese. Vsi do zadnjega v vrste naše litijske podružnice, katere odbor se je že parkrat izkazal vsega zaupanja vreden. — Podružnica v Litiji bo letošnje zimo praznovala 10 letnico svojega obstoja. Odbor se že sedaj pripravlja na to proslavo. Litijsko delavstvo bo

proslavilo to pomembno obletnico najlepše s tem, da gre v vrste naših bojevnikov.

Celje. V zadnjem času se je pričelo med tukajšnjim delavstvom prav živahno gibanje za poživitev dela v podružnici Narodno strokovne zveze. Nesrečne vsakodnevnne redukcije so naš tamkajšnji odbor tako razgnale, da je ostalo le par ljudi v Celju in še ti so se razkropili na različne konce mesta. V nedeljo 8. t. m. se je vršil sestanek narodnega delavstva, na katerem je poročal predsednik NSZ tov. Rudolf Juvan. Na tem sestanku se je sklenilo pozvati vse člane NSZ, da pričnejo z aktivnim delom v podružnici. Ker je delavstvo šlo navdušeno na delo, smo prepričani, da bomo v najkrajšem času imeli tamkaj prav lepo postojanko. Na sestanku se je govorilo tudi o kongresu narodnega delavstva, ki se bo vršil v septembru v Ljubljani. Sklenilo se je razviti kar najživahnejšo agitacijo za čimvečjo udeležbo.

Ne igrajte se z delavstvom. Tovarna tanina v Medvodah ima za poslovodjo inozemca, Čeha. Ljubljanska inspekcija dela je temu poslovodji odklonila podaljšanje dovoljenja za bivanje med nami, češ, da je kemičnih inženjerjev več kot preveč brezposelnih v naši državi in so torej inozemci odveč. Vendar pa je pristala na podaljšanje, če nastavi podjetje enega izmed brezposelnih domačih inženjerjev, ki naj se v tovarni spopolni in prevzame pozneje mesto poslovodje. Podjetje na predlog ni pristalo in zahteva prej ko slej dovoljenja za inozemskega inženjerja. Boj, ki je nastal med podjetjem in Inspekcijo dela se vleče že celo poldrugo leto. V zadnjem času pa, ko je Inspekcija dela odločno nastopila in zahteva odstranitev inozemskega inženjerja, je podjetje kratkoma odpovedalo vsemu delavstvu in grozi zapreti podjetje. Kakor smo odločno za to, da se mora vsakdo pokoriti zakonu, pa naj si bo podjetnik ali ne, vendar se nam vsiljuje vprašanje, kaj sedaj, če vztraja podjetje pri grožnji in tovarno, ki je dala toliko časa kruha lepemu številu delavstva, zapre. Ponovila se bo igra z delavstvom vse dotlej, da ena izmed strank ne popusti. Bodisi, da bo Inspekcija dela preklicala izdani odlok ali pa da podjetje nastavi še enega domačih inženjerjev. Nas spor kot tak ne briga, brigajo nas samo delavci in ne bomo dopustili, da bodo baš v vsakem sporu stradali najnedolžnejši. Podjetniki že itak briskirajo vsak izdan zakon, če jim ne ugaja. Tudi odredbam Inspekcij del se ne pokoravajo vse dotlej, da se jih trdo prime. Takrat pa lopnejo po delavstvu in se ga primejo kot rešilne bilke. Tako igra Trboveljska že dolgo in vse kaže, da so jo pričeli posnemati tudi drugi podjetniki. Razmisli, bo, kakšni ukrepi se imajo podvzeti, da se taka nesramna igra z delavstvom vendar že enkrat preneha in da ne bodo ravno delavci oni, ki bodo vedno prikrajšani. Delavstvo apelira na obe sporni stranki, naj najdeta kakršenkoli izhod, samo da ono ne bo strdalo. Časi so preresni, da bi se z delavstvom lahko tako igralo. Delavstvu naj se zasužura trajen in nemoten zaslužek in naj se ga ne vmešava v take in enake spore. Narodno strokovna zveza, pri kateri so organizirani vsi delavci te tovarne, je podvzela vse potrebne korake, da se spor likvidira tako, da ne bo delavstvo občutilo nikake škode. O tem bomo še govorili.

Strokovna komisija v razsulu. Če smemo verjeti »Enotnosti«, je Strokovna komisija, edina strokovna organizacija marksistov v popolnem razsulu. »Enotnost« je že parkrat o tem pisala in še piše. Pri tem napada posamezne voditelje Strokovne komisije, ki so si baje prilastili vodstvo te organizacije proti volji delavstva in so pripeljali organizacijo na rob propada. Krogi okrog »Enotnosti«, ki so do nedavna sami bili v vrstah Strokovne komisije, gotovo najbolje vedo, kako je tamkaj.

Krščanski socialisti ali levo krilo SLS gre tudi rakovo pot. Tudi v tej organizaciji ni vse tako, kot se na zunaj kaže. Slišijo se glasovi, da se v vod-

stvu tudi ne razumejo in da je glavni tajnik degradiran na nižjo klaso ter je nek drug vnetejši krščanski socialc dobil njegovo mesto. Ker so krščanski socialisti zgubili med delavstvom vse zaupanje, posebno v zadnjem času, ko Korošec pendrek bije po glavah delavcev, so se vrgli na viničarske delavce. Sedaj te mučijo in jim utepajo v glavo krščanski socializem. Pri tem pa so parkrat že pošteno izkupili, ko so jim vsega usmiljenja vredni viničarji povedali, da jih najbolj tlači ravno žegnana gospoda. Mi smo že večkrat poudarjali, da se dvema gospodarjema ne da služiti. Krščanski socialisti, odnosno filijala SLS služi na eni strani podjetnikom župnikom vinogradarjem, na drugi stra-

ni pa hoče jemati v obrambo njihove viničarje. V boju za zaščito viničarskih pravic pa ne morejo do skrajnosti in operirajo samo z bogaboječnostjo in božjo potrpežljivostjo. To viničarjem ne gre v glavo in so gospodom že parkrat povedali, da zanje med viničarji ne bo kruha. Kaj bo filijala SLS počela, ko ji pokažejo hrbet najvnetejše njihove ovčice? Doslej so imeli vsaj v Ljubljani v tobačni tovarni močno postojanko. V zadnjem času pa je tudi tam začela trdnjava razpadati in so se jeli razširjati ti preklicani komunisti, ki ne poznajo »šale«. Skrajni čas je, da filijala SLS likvidira in se umakne v zaslužni pokoj.

Doma in po svetu

KAKO SKRBIJO ZA ZDRAVJE DELAVSTVA

Angleško rudarsko ministrstvo je pred kratkim odpisalo posebno komisijo po rudniških revirjih, da bi ugotovila, kako skrbijo v posameznih podjetjih za prvo pomoč ponesrečenim rudarjem. Angleški kapitalizem je v tem oziru morda še najboljši med vsemi, navzlic temu je bil končni rezultat preiskave naslednji:

»V lanskem letu«, pravi poročilo komisije, »je bilo v rudniških 1136 delavcev ubitih, 177.347 pa ranjenih. Listi pišejo samo o velikih nesrečah, ki se dogajajo v premogovnikih. O težkih zemeljskih plazih, o nenadnih poplavih in eksplozijah, vsakdanje mesreče pa skoraj ne pridejo v javnost. Rudar opravlja svoje delo v ozkem prostoru, ves skrivljen in njegovo golo telo se drgne neprestano ob ostre robove kamnov ali premoga. Zato se dogaja pogostoma, da se rani na rokalah, na nogah in po vsem telesu. Skoraj vsak rudar nosi po životu črne sledove slabo očiščenih ran.

Vselej, kadar se koža rani, obstoja nevarnost, da se zastrupi s premogovnim prahom, z umazano vodo itd. Vsač dan se pripeti na tucate nezgod, ki rudarja težko oškodujejo zaradi nedostajne hitre pomoči in zaradi brezbriznosti. Če bi bila strokovna zdravniška pomoč vedno na razpolago, bi se večina teh ran zacelila brez vsakih posledic. Rešilne postaje, ki bi morale biti v vsakem rudniku, so našli pri preiskavi pogostoma v najslabšem stanju: uporabljajo jih dostikrat za skladišče strojnih delov, za hranilišče biciklov in celo za garaže. V mnogih rudniških sploh ni nobenih priprav za strokovnjaški prevoz težko ranjenih delavcev. Mnoge postaje minajo mize, na kateri bi ranjenca za prvo silo obvezali ali v mučnem slučaju operirali. Manjka udobnih ležišč za žrtve nesreč. Pri tem so stroški rešilnih postaj v primeri iz investiranini vsotami za rudniško podjetje izredno nizki; škoda, ki jo lahko preprečijo, pa je na vsak način dražja nego oskrbovanje.

BREMENA NA GLAVI

Nemški filozof Schopenhauer je menil, da vpliva prenašanje bremen na glavi zelo neugodno na možgane in je izvajal svojo teorijo »o poneumnjenju ženskega spola« (Schopenhauer je bil strasten nasprotnik žensk) deloma iz dejstva, da ženske v mnogih deželah na ta način »delajo z glavo«. Toda temu naziranju nasprotujejo praktike med južnimi ljudstvi. Morda razum zaradi prenašanja bremen na glavi res nekoliko trpi (a to je treba še dokazati), na vsak način pa se zdi, da koristi lepoti in gracijoznosti gibov. Že v starih časih so poudarjali razni pisatelji in pesniki, da so Grkinje lepe po obrazu in po postavi, navzlic temu, da nosijo rade težke tovore na glavi. Isto bi lahko rekli o ženskah današnjega časa iz južnih dežel. Ni res, da bi glava ne zmogla takšnih tovorov. Morda jih zmore še bolje nego kakšen drugi ud telesa. Haitške ženske prenašajo baje vsak dan po cel kvintal cementa na glavi, in sicer tudi navkreber; v južni Italiji vidiš pogostoma ženski par, ki nosi na glavi vrečo, težko 100 do 120 kilogramov. Na Javi se selijo ljudje večinoma tako, da jih vzame po več skupaj omare, dele voz, velike trame itd. skupno na glavo. Prodajalke porcelanskih predmetov na istem otoku balansirajo svojo robo s čudovito sigurnostjo na glavi, ženske v Zapadni Indiji prenašajo prav tako in z isto sigurnostjo do vrha napolnjene visoke vrče vo-

de. Peruanske matere nosijo svoje otroke v košari istotako na glavi in tudi napolitanski pečarji svoje peči od hiše do hiše. Če bi poznal Schopenhauer vse te primere, bi torej bržkone imel manj vzroka za omišljanje teorij, ki niso za »delavce z glavo« nič preveč laskave.

ZDRAVI POKLIC IGRALČEV

Čeprav postavlja poklic igralčev na človeka telesno in duševno velike zahteve, vendar so že zdavnaj opazili, da prenesejo igralci svoje naporno življenje precej dobro in da dosežejo tudi razmeroma visoko starost. Število duševnih bolezni in samomorov je med njimi zelo majhno. S tem problemom se je pobavil nemški profesor Julij Heller v tedniku »Deutsche Medizinische Wochenschrift« in sicer na primeru paralitičnega obolenja. Proučil je življenje 1429 uglednih igralcev, ki so delovali v dobi od l. 1785. do l. 1870., in je ugotovil, da jih je imelo samo 22 paralizo, torej 15% od celotnega števila. To gotovo ni velika številka. Drugi poklici se s tako majhno ne morejo postavljati. Prof. Heller pojasnjuje to dejstvo predvsem s tem, na obveljavo v igralškem poklicu samo telesno in duševno dobro razvite osebnosti. Potem pa daje igralcu njegova umetnost možnost, da postane boljši gospodar svojim strastem in da se bolje zavaruje proti zunanjim razburjenjem, kar ima spet velik vpliv na njegovo duševnost in telesnost in sicer dobrodelen vpliv.

NAJVEČJE ZALOŽNIŠTVO NA SVETU

Rusko državno založništvo je gotovo največje med vsemi na svetu. Samo v preteklem letu je izdalo 100.000.000 knjig in kakšnih 60% vseh spisov, kar jih izhaja danes v sovjetski uniji. Privatni založniki v tej državi danes ne igrajo velike vloge, vseh skupaj jih je morda 100 in zalagajo večinoma prevode inostranskih avtorjev.

Ogromno organizacijo držav. zalaganja vodi vladni komisar Halatov, človek, ki pozna natančno razmere v širni državi in ki ve, kaj mora in more ljudem nuditi. Od vseh proizvodov svojega podjetja, ki štejejo kakšnih 4500 ljudi kot avtorje, odpade 60% na šolske knjige, 20% je znanstvene literature, zadnjih 20% pa beletristične. Največji del beletristike zavzemajo ruski klasiki 19. stoletja, a tudi tuji klasiki, kakor Shakespeare, Goethe in Schiller doživljajo visoke naklade. Visoke naklade so možne radi tega, ker je rusko ljudstvo, tudi na deželi, sila navdušeno za čitanje in ker je danes za 10% manj analfabstov nego pod carskim režimom. Knjige so poleg tega poceni, čeprav prevladujejo vezani izvodi, med tem ko je prevladovala prej broširana knjiga. Moderna literatura uživa prav enake simpatije. Gladkova »Cement« in tudi romani drugih sodobnih Rusov so izšli v nakladah nad 100.000 izvodov. Tudi velika subskripcijska dela dosega visoke naklade. Ruska enciklopedija, ki bo obsegala kakšnih 150 knjig, je zasigurana s 70.000 subskribov, na celotno izdajo Marxovih del se je naročilo 130.000 oseb. Med največjimi inostranskimi pisatelji uživajo največje simpatije Jack London, Upton Sinclair in Bernhard Kellermann. Sovjetski avtorji prejemajo zakonito določen honorar, avtorska prava inostranskih pisateljev še niso urejena, vendar deluje Halatov tudi na to. V državni založbi izhaja kakšnih 100 časopisov, med temi jih je 60 do 70% znanstvenih z nakladami med 2000 in 5000 izvodov.